

Kaiken ulkopuolella, vai kaiken keskellä?

PEKKA WAHLSTEDT

Nykyään ihmiset elävät valtavissa metropoleissa miljoonien kaltaistensa keskellä. Kodin rauhassakin jokainen voi kommunikoida sosiaalisessa mediassa miljoonien muiden kotiin jääneiden kanssa. Miten nykyään on edes mahdollista ajautua yksin ja muista erilleen?

”Kaiken keskellä yksin” -kirja löytää yksinäisiä paitsi vankiloista, vanhustentaloista ja mielisairaaloista, myös näiden laitosten ulkopuolisesta maailmasta. Kirja sai alkunsa Mielenterveysseuran tekemistä tavallisten ihmisten haastatteluista, jotka paljastivat, että yksinäisyys on vain lisääntynyt yhtä jalkaa viestintäyhteyksien kasvamisen ja laajenemisen kanssa.

Kirjassa pohditaan yksinäisyyden syitä ja seurauksia eri näkökulmista. Kirjassa myös kysytään, onko yksinäisyys välttämättä niin kielteinen ja kartettava asia kuin yleensä ajatellaan.

Yksinäisyys voi olla pelkätään kielteinen asia. Esimerkkinä maahanmuuttajien syrjiminen ja vainoaminen. Useat maahanmuuttajat ovat pakolaisia, jotka ovat henkensä kaupalla joutuneet pakenemaan kotimaastaan täysin vieraaseen maahan. Kun heitä vielä uudestaan turvasatamassakin katsotaan karsaasti, mitä muuta he voivat kokea kuin syvää yksinäisyyttä, irrallisuutta ja orpoutta.

Vankilat ovat yksinäisyyden työssijoja, mutta vielä ankeampi voi olla niiden muurien ulkopuolelle päässeän vangin kohtalo. Entinen rikollinen ei saa työtä, ja vapaudesta tulee hänelle uusi entistä pahempi vanki-

la, kun hän rahaton ja koditon joutuu virumaan rappukäytävissä, yökahviloissa ja ensisuojuissa.

Myös netissä saattaa joutua kiusatuksi ja syrjityksi. Keinot ovat paljon julmempia kuin tavallisessa elämässä. Esimerkiksi etenkin nuoret löytävät usein kuvansa uusiin vähemmän mairitteleviin yhteyksiin sijoitettuna tai muotoon muokattuna. Lisäksi verkko on täynnä pedofiilien virittämiä ansoja, joihin yksinäisyyteen ajautuneet nuoret helposti menevät.

Kirjassa kartoitetaan myös vanhusten yksinäisyyttä. Nykyään palvotaan ikuista nuoruutta, ja olemassaolollaan sitä vastaan todistavat ihmiset eristetään muusta yhteiskunnasta vanhustentaloihin tai saattokoteihin. Monille eläkkeelle jääneille tai joutuneille traagisinta onkin tarpeettomuuden tunne. Etenkin asiantuntija-ammateissa työskennelleet haluavat itseään puhuteltavan mieluummin entisinä opettajina tai toimittajina kuin eläkeläisinä. Lisäksi vanhuksia kiusaavat erilaiset sairaudet ja lähestyvä kuolema.

Aivan tavallisetkin ihmiset kärsivät yksinäisyydestä, kuten Mielenterveysseuran haastattelu osoittaa. Jollain syynä on ujoisuus, jollain leskeksi jääminen ja jollain jokin muu syy. Yhteistä kaikille on, että yksinäisyys koetaan häpeälliseksi ja ahdistavaksi asiaksi, johon on jouduttu pakon edessä.

Tästä nouseekin suuri filosofinen kysymys: onko yksinäisyys luonnoton ja ihmisyydelle vieras asia, vai kuuluuko se

Tarja Heiskanen & Liisa Saaristo (toim.)
Kaiken keskellä yksin
PS-kustannus, 2011

sittenkin ihmisenä olemiseen. Niin kuin vanhusten kohdalla tuli ilmi, kuolema on ehkä suurin yksinäisyyttä luova asia, koska jokainen kohtaa kuolemansa yksin, eivätkä läheisetkään voi kuin seurata avuttomina vierestä, kun rakas ihminen vajoaa suureen tuntemattomaan.

Yksi kirjoitus paneutuukin filosofiseen yksinäisyyteen. Kirjoittaja toteaa, että etenkin eksistentiaalistit pitävät ihmisyyden tuntomerkinä ehdotonta vapautta ja valintoja. Niiden edessä yksilö on yksin ja alasti. Juuri lähestyvä kuolema herättää viimeistään ihmisen tietoisuuden omasta ainutkertaisuudesta ja yksinäisyydestään. Elämän ja kuoleman luonteeseen kuuluu näin alituinen epävarmuus ja turvattomuus: ne ovat hinta, joka yksilöllisyydestä ja vapaudesta on maksettava ja joka kuitataan viimeistään kuolemassa.

Haastatteluissa monet yksinäisyyttä kaihtavat ihmiset kammoavat siinä juuri sitä, että he saavat erilaisen ja poikkeavan leiman otsaansa ja joutuvat syrjäytetyksi ihmisten suuresta joukosta ja joukon tarjoamasta turvasta. Mutta kaikki uuden ja yllättävän luominen syntyy aina yksinäisyydessä ahdistuksen säestämänä. Kyky antautua turvattomuudelle ja sen synnyttämälle ahdistukselle ja rohkeus kulkea omaa ainutkertaista tie-

tään on ehdoton edellytys sille, että pystyy luomaan maailmaan mitään merkittävää, uutta ja ainutkertaista.

Kirja olisikin voinut enemmän painottaa tätä yksinäisyyden luovaa ja yksilöllistä puolta. Liikaa painotetaan tarvetta kuulua joukkoon ja annetaan ohjeita, miten lievittää yksinäisyyttä. Yksi syy yhteisöllisyyden korostamiselle on se, että monet kirjoittajat samastavat narsistisen yksilöllisyyden kaiken yksilöllisyyden kanssa. Kuitenkin myös narsistinen yksilö pakenee itseään ja yksilöllisyyttään. Si-

nä missä köyhä yrittää hukuttaa yksilöllisyyden taakkansa alkoholiin ja muihin huumeisiin, varakas narsisti hukuttaa yksilöllisyytensä valtavan tavara-vuoren alle.

Filosofisessa kirjoituksessa todetaankin, että aidon yksilöllisyyden ja vapauden vaalijat ovat vapaaehtoisesti luopuneet maallisesta mammonasta juuri sen tuoman näennäisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin takia. Antiikin filosofi Diogenes pukeutui ryysyihin ja asui vainajien hautaamiseen tarkoitettussa saviruukussa, keskiajan pylväs-

pyhimykset asuivat pitkän pylvään päässä välttyäkseen maailman turhalta hälinältä ja – yksinäisyyden äärimmilleen vienyt – Jeesus Nasaretilainen valvoi yksin ja hylättynä Getsemanen yössä ja meni ristille rohkeasti koko maailman pilkkaamaksi ja Jumalansa hylkäämäksi.

”Kamelin on helpompi mennä neulansilmästä kuin massan joukossa viihtyvän luoda jotakin uutta ja omaperäistä”, tiivistää filosofikirjoittaja yksinäisyyden moton ja opetuksen.

Avioliiton pelastaminen ajattelemalla itse

TUULA-MARIA AHONEN

”Ensimmäiset 18 vuotta avioliitossani ovat menneet huonosti, todella huonosti”, Suvi Tirkkonen vastaa kakistelematta luottoystävänsä kysymykseen. ”Päpin olisi pitänyt sanoa vihkipuheessaan: ’Nyt teidän tulee ehdottomasti unohtaa kaikki ne opit, mitä olette omaksuneet havainnoimalla vanhempianne’. Meidän olisi pitänyt tiedostaa heti alussa, että emme missään nimessä voi ottaa mallia omavaraistaloudessa eläneistä isovanhemmistamme tai sodan kokeneista, maan jälleen rakentaneista vanhemmistamme.”

Vanhat mallit alkoivat toimia heti kun pariskunta solmi avioliiton. Naimisiinmenon jälkeen Tirkkoson mies toimi aivan kuin hän olisi saanut sisäänsä ohjelmakortin, joka pa-

ni hänet tekemään töitä aiempien sukupolvien miesten lailla. Hän oli töissä aamusta puolelta öille. Joulut ja juhannukset hän teki kotona tietokoneella työtä:

”Mieheni ei ymmärtänyt, miksi en ollut onnellinen, vaikka hän teki niin kovasti töitä. Vanhempi sukupolvi ei ymmärtänyt, mikä minua riivasi, eikä suvainnut sitä, että en osannut olla kiitollinen mieheni ponnisteluista.”

Suomessa on pidetty ajan käyttämistä parisuhteeseen tai perheeseen ajanhaaskauksena. Harva isä osallistui 1960-luvulla lastensa koulun tilaisuuksiin tai edes joulujuhliin. Näin se on muuten nykyäänkin. Lapselle tällainen kokemus tuo syvää arvottomuuden tunnetta. Myös puoliso alkaa tuntea itsensä arvottomaksi ja hylätyk-

Suvi Tirkkonen
Himoitse, leiki ja rakasta.
Avioliiton pelastustarina
Gummerus, 2011

si, jos puoliso ei huomaa eikä huomioi.

Moni suomalainen muistaa jopa päivämäärän, jolloin vanhempi kehui häntä sen ainoan kerran. Kehut saattoi saada siitä, että oli kiltti ja mukautui vanhempien tahtoon tai hyvästä työsuorituksesta. Ja kehuja oli todennäköisesti nousuhumalassa tai kuolinvuoteellaan, Tirkkonen kuvailee köyhän Suomen maan kansalaisten kykyä hoitaa ihmissuhteita perheen sisällä.

Tirkkonen päättää muuttaa tilanteen ja aloittaa itsestään: